

УДК 340.15(436)»19»(092):[378.4(477.85)ЧНУ.093.5:34 791.62(73)
DOI <https://doi.org/10.32782/2307-1745.2026.79.3>

Крайній П. І.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1263-9392>

Сарибаєва Г. М.,
доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету «Одеська юридична академія»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4492-956X>

Дячук М. П.,
головна бібліотекарка відділу зберігання фондів Наукової бібліотеки
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

БУКОВИНСЬКЕ ПРАВО І ГОЛЛІВУД: ВПЛИВ МАРКУСА ПРЕМІНГЕРА НА АМЕРИКАНСЬКИЙ КІНЕМАТОГРАФ

Анотація. Юридичний факультет Чернівецького національного університету має свою унікальну та багатогранну історію. Будучи створеним як один із перших факультетів Університету Франца Йосифа у 1875 році він підготував не одне покоління науковців, прокурорів, суддів, публічних службовців. На весь світ відомі імена Йозефа Шумпетера, Євгена Ерліха, Ганса Гросса, Карла Гіллера, чиї життя та професійне становлення тісно пов'язані із буковинською правничою школою. Сформований правничий факультет на Буковині забезпечував не лише потребу Австро-Угорської імперії у забезпеченні діяльності органів влади кваліфікованими правниками, але й поширювала далеко за її межі культурні цінності. Перенесення буковинського світогляду відбувалось й після розпаду імперії. Велика кількість випускників факультету добре себе зарекомендували на відповідних посадах не лише в межах Австро-Угорщини, але й далеко за її межами. Секретом визнання буковинської правничої школи було те, що місто Чернівці та весь регіон був мультикультурним, де, у дискусії, досить часто знаходили спільну думку різні за поглядами представники інтелігенції. Юридична спільнота була теж одним із драйверів тодішнього суспільного диспуту.

Тут і далі термін “буковинська правнича школа” означає комплекс правових знань, професійної етики та толерантності, що формувалися в Чернівцях та визначали правову практику регіону.

Одним із випускників правничого факультету австрійського періоду був Маркус Премінгер. Його унікальний життєвий шлях, схожий на створений голлівудським режисером сценарій про людину, яка через складні, а подекуди – непереборні обставини, стала одним із кращих правників Чернівців у перше десятиліття ХХ століття. Єврей за походженням, правник за покликанням, його найвищим професійним визнанням стало призначення на керівну посаду у Генеральній прокуратурі Австро-Угорщини. Його вплив на своїх синів – Отто та Інго був настільки суттєвим що вони у своїй майбутній професійній режисерській та продюсерській діяльності неодноразово повертались до питань

справедливості, рівноправ'я, недискримінації тощо. Окрім створення належних умов для їх розвитку, а також, перебування тривалий час на Буковині, так чи інакше, вплинуло на формування у майбутнього голлівудського режисера Отто Премінгера світогляду який він неодноразово передаватиме героям своїх кінострічок. Його фільми середини 1940 та початку 1950 років, сьогодні, визнані класикою Голлівуду. Якщо про режисера О. Премінгера видано не одну біографічну книгу, присвячено десятки та сотні інтерв'ю із зірками Голлівуду того часу, то про його батька, М. Премінгера нам відомо не так багато. Це спонукало нас дослідити архівні матеріали Наукової бібліотеки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Державного архіву Чернівецької області, документів з фондів Управління військового архіву Австрійського державного архіву, біографічних книг О. Премінгера та його спогадів. Опрацювання вищеперерахованих джерел дозволив прослідкувати вплив правовий, культурних та суспільних цінностей що формувались на Буковині в австро-угорський період та відобразились у голлівудському кінематографі. Важливу роль у цьому належить Маркусу та Отто Премінгеру.

Ключові слова: Австро-Угорська імперія; Університет Франца Йосифа; буковинське право; буковинська толерантність; Генеральна прокуратура Австро-Угорщини; Голлівуд; Маркус Премінгер; Отто Премінгер.

Постановка проблеми. Австро-угорський період правничого факультету Чернівецького університету є унікальним та багатограним. З одного боку, відкриття Університету Франца Йосифа у 1875 р. дало змогу сформувати місток по якому відбувся процес поширення західних традицій, культури та освіти на буковинській землі. Паралельно із цим, процес інтеграції Буковини у цивілізаційний простір європейської культури, науки та права дозволив за відносно не великий проміжок часу зробити Чернівці невід'ємною частиною цього простору. Функціонування юридичного факультету безпосередньо в Чернівцях надавало змогу на місцевому рівні вирішити нагальне питання

із забезпеченням органів влади, правоохоронних та судових органів, адвокатури та нотаріату кваліфікованими фахівцями. Крім цього, для бажаючих одержати вищу освіту, а відтак – реалізувати себе на професійному поприщі, в разі спрощувалась фінансова та логістична складова: одержання юридичної освіти у Чернівцях, фінансово, було дешевшим, ніж у Відні. Здобуття правничої освіти та подальше працевлаштування вважалося не аби яким досягненням. Історія М. Премінгера – яскраве тому підтвердження.

Пройшовши тернистий та складний шлях від злиднів у багатодітній сім'ї, розуміючи намагання батька, збіднілого східноєвропейського талмудиста, який не міг забезпечити свою дружину та своїх шістьох дітей необхідними умовами для розвитку, М. Премінгер досить рано продемонстрував свій наполегливий характер та зацікавленість до навчання. Для батька це означало одне: як би не було складно, зробити усе можливе, щоб його єдиний син, реалізував себе. Ця наполегливість іще не раз допомагатиме йому не лише у професійній діяльності: його син, О. Премінгер, буде захищати свого колегу, відомого оскарженого американського режисера Д. Трамбо, який за збігом обставин, після свідчень Комісії з розслідування антиамериканської діяльності у 1947 р. які призвели до 11 місячного ув'язнення, не мав змоги повернутись до своєї попередньої діяльності. Завдяки О. Премінгеру, Д. Трамбо візьме участь у створенні епічного драматичного фільму «Вихід» («Exodus»), після прем'єри якого «Чорний список Голлівуду» (створений у 1940-1950 рр. список діячів культури й мистецтва у Сполучених Штатах Америки які мали прокомуністичні переконання через що їм заборонялося займатися професійною діяльністю – авт.) перестане існувати. Це лише один із багатьох епізодів які демонструють прояв людяності, порядності, ввічливості, толерантності які О. Премінгер досить часто демонстрував впродовж своєї кар'єри, незважаючи на свій доволі різкий темперамент.

Проте, саме його батько, М. Премінгер, який усе своє життя наполегливо працював та став одним із кращих правників Чернівців, Граца та Відня, передав своїм синам буковинську толерантність яка відображалась на кіноекранах американських міст. О. Премінгер остаточно змінив голлівудський кінемограф тим, що не боявся експериментувати із досить чутливими для того часу темами, такими як наркоманія, переривання вагітності, політичні залястунки американського політикуму та судової системи. Після виходу цих кінострічок американський кінемограф змінився назавжди.

Ступінь наукової розробки. Грунтовні дослідження, присвячені факультету Франца Йосифа, його наукового та навчального процесів, біографій та професійного становлення викладачів, наукової та міжнародної співпраці із зарубіжними правничими школами, проводились М.В. Никифороком, Т.А. Грекул-Ковалик, І.Ж. Торончуком, С.І. Нежурбідою та іншими. Проте комплексних наукових розвідок які стосувались випускника правничого факультету М. Премінгера як одного із випускників факультету не проводилось.

Мета дослідження полягає у вивченні раніше не досліджених матеріалів чернівецьких та віденських архівів які дають змогу, вперше, у вітчизняній правничій науці сформулювати цілісне уявлення про М. Премінгера як видатного правника який мав безпосередній вплив на свого сина, виховав його у дусі поваги до прав людини через феномен буковинської

толерантності, суть якого полягала у тому, що якої б національності не була людина, вона могла розраховувати на можливість своєї реалізації як індивіда. У своїй режисерській діяльності О. Премінгер неодноразово переносив її на екрани своїх картин, чимало з яких, стосувались тем рівності, гідності, гомосексуалізму, наркотичної залежності тощо. Зв'язок розкритих суспільних тем у художніх картинах «Лора», «Блакитний місяць», «Чоловік з золотою рукою», «Анатомія вбивства» які стали класикою Голлівуду тісно пов'язані із юридичною площиною перерахованих вище тем.

Виклад основного матеріалу дослідження. З-поміж багатьох видатних випускників правничого факультету Університету Франца Йосифа, Маркус Премінгер є неординарною особистістю: один з кращих випускників за результатами навчання, володар нагороди «Sub auspiciis Imperatoris», блискучий прокурор та адвокат, Генеральний прокурор Австро-Угорщини. Він народився у 1877 р. в Чернівцях в єврейському кварталі. Як вказує у своєму дослідженні Л. Щербанюк, цей будинок розташовувався на вулиці Синагоги [1]. У той період адміністративний центр Буковини – частина Австро-Угорської імперії. За спогадами молодшого сина, Інго, місто було німецькомовним, з яскраво вираженим німецьким темпераментом [2, с. 25].

Хоч батько М. Премінгера був збіднілим східноєврейським талмудистом, який не міг у достатній мірі забезпечити свою дружину, сина та п'ятьох дочок, йому вдалося розпізнати вроджений потяг сина, Маркуса, наполегливо працювати. Батько хотів, щоб його єдиний син отримав світську освіту. Проте, з раптовою смертю батька, саме Маркус став єдиною опорою для своєї матері та сестер.

Середню освіту він отримав у Першій державній гімназії. Вибір місця навчання був не випадковим: вона була найстарішою та однією із кращих середніх шкіл у Чернівцях. Її відкрили у 1808 році. Навчальна програма зосереджувалась навколо викладання латинської мови та літератури. З третього класу учні розпочинали вивчати давньогрецьку мову. У 1849 році гімназію було перетворено на восьмирічну гімназію. Перша державна гімназія перетворилася на найважливішу середню школу в усій коронній землі: з 1808 по 1908 рік у цьому закладі навчався 11 191 учень, з яких 3824 (приблизно 34%) успішно склали іспит зрілості (вступний іспит до університету). Між 1849 і 1908 роками 2536 випускників склали іспит зрілості, з яких 40% продовжили вивчати право, 18% медицину, 15% теологію, 14% філософію та 4% технічні науки [3]. У річному звіті гімназії 1897-1898 н.р. вказується, що М. Премінгер склав відповідний іспит зрілості з відзнакою та обрав для себе майбутнє навчання правничій професії [4, с. 67].

Він вступив на правничий факультет Чернівецького університету. Працюючи повний робочий день і часто без сну цілими днями, закінчив навчання з найвищою відзнакою, ставши доктором права. Він був настільки надзвичайно обдарованим студентом, що після закінчення навчання отримав перстень від імператора. «Великий перстень з безліччо коштовностей – це не перстень, який варто носити. Людина, яка отримала цей перстень, а їх було видано лише кілька, мала пройти всі випробування з найвищою відзнакою. Це була виняткова честь, а у випадку мого батька ще більше, бо він був євреєм». Ця відзнака є однією із реліквій сім'ї Премінгерів яку вони зберігають до нині у внука М. Премінгера, Джеймса [2, с. 27]. Цією нагородою була «Sub auspiciis Imperatoris».

Як зазначає С. Гродзицький, у Габсбурзькій монархії, а отже і в Галичині, на межі XIX і XX століть, високо цінували нагороду у вигляді закінчення вищого навчального закладу, отриману *sub auspiciis imperatoris*. Цей диплом вручався під час урочистої церемонії, супроводжувався врученням нагородженому золотого персня. Ця відзнака була одним із джерел популярності Франца Йосифа I. Молода людина, яка з відзнакою закінчила навчання і вступала у професійне життя, одержуючи таку відзнаку, могла розраховувати на зацікавленість монарха і його особливу опіку [5, с. 208].

Умови отримання цієї нагороди визначалися постановою, опублікованою в 1888 р. Її отримували молоді люди, які закінчили середню, гімназійну та вищу, університетську освіту «з відмінним успіхом». Проте, відмінне навчання було лише частиною справи. Інша ж стосувалась проходження доволі складної бюрократичної процедури яка надавала її одержувачу елітарного статусу. Заявку на присвоєння диплома та просування «*Sub auspiciis Imperatoris*» готував сенат університету наприкінці навчального року або на початку наступного року. Заява разом з документацією надсилалася до намісництва (у Галичині – до Львова), а воно, у свою чергу, направляло справу до міністерства віросповідань і освіти [6].

Відповідна заявка сенату університету мала одержати одностайне схвалення. Для недопущення одержання нагороди представниками одних і тих самих факультетів університету, запроваджувався механізм черговості представлення кандидатів з різних факультетів. М. Премінгер був одним із небагатьох випускників правничого факультету Університету Франца Йосифа який одержав таку нагороду яка, в подальшому, визначила його стрімке кар'єрне зростання. Будучи східним євреєм із збіднілої сім'ї, яка не належала до групи німецькомовних євреїв, своєю наполегливою працею та ерудицією, М. Премінгер зумів привернути увагу до себе не лише професорів факультету, але й представників з оточення імператора Франца Йосифа.

Варто зазначити, що євреї не лише становили близько 30 відсотків населення Чернівців, але й становили більшість німецькомовного населення Буковини. Середній клас завжди підтримував габсбурзьку державу навіть у часи, коли вона перебувала на межі свого зникнення. Як зазначає Ф. Фудзівара, ці факти допомагають пояснити тверду відданість М. Премінгера австрійській державі та, десятиліттями пізніше, його нездатність передбачити, доки це вже не викликало сумнівів, що Австрія також впаде перед варварством, яке охопило Німеччину [7, с. 3].

Завершивши навчання у 1901 році він розпочав професійну діяльність прокурора в Чернівцях. Не в останню чергу призначення на таку посаду для етнічного та релігійного вигнання який не мав жодних привілеїв, окрім, імператорської нагороди, було проявом його наполегливості, впевненості та гострого розуму. Щось подібне, але в більшому масштабі, зробить О. Премінгер, коли звернеться за допомогою до Д. Трамбо та попросить його попрацювати із сценарієм для майбутнього фільму «Вихід». Він продемонстрував буковинську толерантність до режисера якому відмовлялись потискати руку не те що критики, але й колишні друзі та колеги. О. Премінгер знав що таке бути в євреєм не німецького походження в габсбурзькій державі. Ця подія, за визнанням дослідників історії кінематографу, призвела до зникнення «чорного списку». ***Це призначення демонструє не лише особисту наполегливість М. Премінгера, а й його***

здатність застосовувати правові принципи на практиці, забезпечуючи дотримання законності та справедливості у складних поліетнічних умовах Буковини.

У двадцять шість років, готовий досягти світового успіху, якого його батько ніколи не прагнув, М. Премінгер одружився на Йозефі Френкель, яка походила з заможної єврейської родини. Її батько володів лісопилним заводом що на той час було досить прибутковою справою. За спогадами І. Премінгера «Багатоземельний дід Йозефа володів великою фермою, де вирощував урожай і тримав стада коней і великої рогатої худоби. Йозефа була ідеальною дружиною для молодого державного прокурора, який швидко піднімався по службі державного обвинувача» [7, с. 4]. Єва Премінгер, старша дочка І. Премінгера згадує про те що її бабуся народилась в заможній родині де панували особливі відносини. Наприклад, з її батьком усі розмовляли лише в третій особі. Хоча М. Премінгер не походив із знатної та заможної родини, він був прийнятий як молодий чоловік який на момент одруження вже досяг значного успіху що «одружився з прекрасною принцесою».

На публіці, Маркус і Йозефа досить часто виглядали невдоволеними, їхня наполегливо підкреслена гідність, можливо, була позицією, спрямованою на протидію постійному антисемітизму, а також поширеній зневазі до Остюдена. У родині вони були люблячими батьками, які забезпечували стабільне домашнє життя своїм двом маленьким синам. «У мене були ніжні стосунки з матір'ю, але вона насправді не відіграла великої ролі у формуванні мого характеру. Інтелектуально мій батько вплинув на мене більше, ніж моя мати» – згадував О. Премінгер. Обидвоє, вони передали своїм синам сильне почуття власної гідності та віру в те, що від них очікують і мають право бути успішними.

Професійна діяльність М. Премінгера створила для нього унікальну можливість стати юристом безпосередньо у Відні. Проте, війна внесла свої корективи. З початку XX століття, заклики до незалежності серед низки підкорених народів розширеної Австро-Угорської імперії, лунали з дедалі більшим запалом. Кулі, 28 червня 1914 року назавжди змінили не лише життя сім'ї Премінгерів, але й усієї імперії. Випущені в Сараєво розпаленим сербським націоналістом Г. Принципом кулі, які вбили ерцгерцога Франца Фердинанда, спадкоємця престолу, та його дружину, розпочали конфлікт, який за кілька тижнів переріс у Першу світову війну. Росія вступила у війну на боці Сербії, і царські армії почали вторгатися до Східної Європи. Небезпечно близько до Росії, Чернівці були особливо вразливі.

Австрія розглядалась як єдине місце, куди М. Премінгер може безпечно перевезти свою сім'ю. Оскільки його робота в Чернівцях була високо оцінена, він зміг отримати посаду державного прокурора в Граці, столиці австрійської провінції Штирія. У цей доволі не простий період життя, йому вдається зарекомендувати себе як висококласного державного обвинувача, що виступав у судових процесах які стосувались націоналістичних сербів та хорватів. Молодому, але професійному юристу, доктору права, було надано можливість не лише здійснювати обвинувачення, але й звільняти від переслідування тих, хто був заарештований незаконно. Наскільки унікальною, а подекуди, нереалістичною виглядає ситуація коли чернівецький євреї, перебуває в одному із антисемітських та пронимецьких міст імперії, перебуваючи на посаді прокурора, отримує визнання у столиці імперії – Відні? Лише людина із вірою у власний

талант, наполегливість та безстрашність могла перебувати на такій посаді. Для М. Премінгера це було пов'язано зі складним моральним вибором. Обидва його сини з гордістю говорили про роботу свого батька в Граці, ніколи не ставлячи під сумнів наслідки складного морального завдання з яким постійно має справу державний обвинувач.

Після року роботи у Граці, блискучого прокурора, який неодноразово брав участь у судових процесах над сотнями сербських та хорватських обвинувачених, викликали до Відня. Йому запропонували високу посаду, приблизно еквівалентну посаді генерального прокурора. В його обов'язки входило підтримування обвинувачення у резонансних процесах щодо повстанців, які у своїй боротьбі за національне визнання, обвинувачувались у змові проти монархії. На момент одержання такої пропозиції, М. Премінгеру було всього лише тридцять вісім років. Він був євреєм. Напевно, це був єдиний приклад в історії прокуратури Австро-Угорщини, коли її мав очолити єврей. У імперії, яка, була переважно римо-католицькою, жодного єврея ніколи не призначали головним прокурором. Таке запрошення справді було винятком.

Але коли він сів на співбесіді в кабінеті міністра юстиції, йому сказали, що ця посада буде його лише за умови його навернення в католицизм. Хоча він відмовився від побожності свого батька, він відвідував синагогу лише у великі свята, та, все ж таки, думав про себе як єврея. У жесті непокори та самоствердження – саме такому, який його знаменитий старший син багато разів демонстрував протягом своєї кар'єри – Маркус відмовився. «Мій батько просто не відмовився від свого юдаїзму», – сказав Інго, – «і він залишався євреєм до кінця свого життя» [2, с. 6]. Дивовижно, але він отримав цю посаду. У 1915 році він перевіз свою родину до Відня, міста, де народився його другий син – Отто.

На своїй новій посаді М. Премінгер, як він робив це у значно менших масштабах спочатку в Чернівцях, а потім у Граці, став юридичним захисником інтересів корони, переслідуючи тих, кого підозрювали у підбурюванні або змові до націоналістичних повстань по всій Австро-Угорській імперії. Зважаючи на свою попередню професійну діяльність, значний досвід роботи в органах прокуратури, М. Премінгер був ідеальним бюрократом, незмінно пунктуальним, працьовитим та самодисциплінованим, якості, які він передав своїм синам. Так чи інакше ці риси дозволили О. Премінгера побудувати не лише блискучу кар'єру продюсера та режисера. Свої сміливі ідеї він втілював на екрані історіями своїх персонажів, які так чи інакше, стосувались права.

Наприклад, юридична драма «Анатомія вбивства», режисером якої виступив О. Премінгер, входить до рейтингу топ-10 кращих юридичних що був сформований Американським інститутом кіномистецтва. Фільм знятий за мотивами одноіменного роману-бестселера, колишнього судді Верховного суду штату Мічиган Дж. Уокера. Випадок, який описується романі, трапився у період, коли Дж. Уокер займався приватною юридичною практикою. Він виступав на стороні захисту К. Петерсона який застрелив М. Ченауета в м. Біг-Бей, Мічиган та застосував неординарний спосіб захисту. Йому вдалось довести, що на момент вбивства, його підзахисний, К. Петерсон, перебував у стані короткочасної неосудності який мав назву – «непереборний імпульс». Хоча подібна лінія захисту не використовувалась адвокатами у Мічигані з другої четверті XIX ст., судом було винесено виправдувальний вирок [9].

Ця картина стала віхою в історії американських судових драм. Окрім значної кількості номінацій та нагород, картину досить високо оцінили й представники правничої професії. У публікації про 25 кращих судових драм, Р. Браст наводить такий факт: фільм використовується як навчальний посібник у юридичних школах, так як у ньому розкриваються усі основні етапи кримінального судочинства в США, починаючи від бесіди з клієнтом, пред'явлення обвинувачення та завершуючи судовим розглядом. Фільм посів 4 місце в списку 25 «Найкращих фільмів про право» Американської асоціації адвокатів [10].

Не важко здогадатись чому О. Премінгер обрав для екранізації цей роман. Головний персонаж, адвокат П. Біглер, роль якого виконав відомий актор Дж. Стюарт, продемонстрував яскраву та виважену манеру захисника під час судового процесу який використовуючи блискуче знання процесу, психологічні прийоми та вміння публічного виступу зумів довести невинуватість свого підзахисного. Певною мірою він втілює в собі окремі риси батька Отто – Маркуса.

Іще одним фільмом у якому детально розглядалися табуйовані теми наркотичної залежності, викрадення людей, аборти, проституція є «Людина із золотою рукою». Як і попередня робота О. Премінгера, показ фільму зіткнувся із положеннями, які на момент прем'єри картини містились у Кодексі кіновиробництва (The Motion Picture Production Code) та забороняли його кінопрокат. Сюжет фільму описує життя головного героя, Ф. Машина, який намагається себе знайти у суспільстві після відбування покарання у федеральній в'язниці у якій він позбувся наркотичної залежності. Проте, усі події що відбуваються на екрані, повертають Ф. Машина до залежності знову. У фільмі дуже реалістично зображено абстинентний синдром, незаконний обіг наркотиків та наркоманія як явище що, на жаль, існує в суспільстві та руйнує життя не лише наркозалежних, але й їх близьких, друзів. Ці теми на момент виходу фільму підпадали під заборону згаданого вище кодексу.

Вплив фільму був настільки вражаючим, що раніше табуйовані теми, наявність у фільмах яких забороняла його показ, були змінені. Назавжди. Де-факто та де-юре, О. Премінгер, змінив правила релізу для фільмів які зображають досить чутливі теми. Наприклад, Ф. Сінатра що зіграв головного персонажа згаданого фільму настільки реалістично зобразив наркозалежність що за свою гру був номінований на премію «Оскар» у категорії «краща чоловіча роль».

Є ще чимало кінокартин у яких О. Премінгер повертався до таких тем. У цьому складно не простежити одну тенденцію яка безпосередньо пов'язана із юридичною професією його батька та буквинською толерантністю. Кожна людина яка опиняється у складних обставинах має шанс на виправлення що потребує підтримки зі сторони інших й, за можливості, намагатись допомогти. У своїх фільмах він повертається до свого дитинства, коли він не рідко сам опинявся у опозиції до соціуму через своє єврейське походження. Це ж трапилось з його батьком, проте М. Премінгер знайшов інший спосіб для самореалізації та допомоги іншим. О. Премінгер вийшов за межі залу суду, поліцейських відділків чи юридичних компаній. Замість учасників судового процесу він обрав глядачів які і стали тим єдиним судом присяжних який зможе не лише проникнутись ситуаціями, у яких опиняються герої його стрічок, але й продемонструють солідарність та підтримку для тих, хто може опинитись в такій ситуації у реальному житті.

Крім цього, О. Премінгеру довелося застосовувати набуті ним у Відні знання юриста, адже в 1959 р. влада міста Чикаго заборонила прокат вищезгаданої картини для компанії Columbia Pictures. Обґрунтовувалось це рішення тим, що в судових сценах, актори використовували такі слова як «згвалтування», «контрацепція», «проникнення», «сперма». Вони звучали з вуст героїні фільму Л. Меніон під час її монологу. Комісія вказала на те що поєднання перерахованих термінів та опису звалтування дозволяє класифікувати фільм як непристойний. Представляючи інтереси компанії, О. Премінгер звернувся з позовом до Окружного суду Північного округу штату Ілліноїс, де він його успішно виграв [10].

Після завершення Першої світової війни, М. Премінгер розпочав приватну практику у Відні. Через кілька років після переїзду О. Премінгера до Сполучених Штатів Америки, він та уся їх родина, назавжди, переїхала на інший бік Атлантики. Вони змогли наочно слідкувати за карколомним злетом О. Премінгера який впродовж двох десятиліть був одним із новаторів голлівудського кінематографу.

Висновки. Отже, буковинська правнича освіта, толерантність та ввічливість стали невід’ємними складовими успіху випускника правничого факультету Університету Франца Йосифа М. Премінгера. Незважаючи на своє походження, наполеглива праця, впевненість та толерантність до проблем інших дозволили йому зробити успішну кар’єру в Чернівцях, Граці та Відні. Його талант був високо оцінений імператором Францом Йосифом який відзначив його найвищою нагородою для успішних випускників університетів – «Sub auspiciis Imperatoris». Він мав вирішальний вплив на формування своїх синів – Отто та Інго що стануть досить успішними режисерами в Голлівуді. Проте, зірковішою стане режисерська та продюсерська робота О. Премінгера який у своїх фільмах неодноразово розкривав теми які мали суспільний резонанс: справедливе правосуддя, діяльність суду присяжних, проведення виборів та ін. Така палітра тематик безпосередньо стосується професійної діяльності М. Премінгера який впродовж усієї своєї професійної кар’єри був одним із захисників справедливості у політичній Буковині, антисемітському Граці та імператорському Відні.

Таким чином, дослідження демонструє, що формування правової культури та толерантності в австро-угорській Буковині мало прямий вплив на практику і світогляд правників, а також стало основою для міждисциплінарних досліджень, які поєднують історію права, правову освіту та культурні практики.

Кінострічки О. Премінгера є формою передачі буковинського права та буковинської толерантності як невід’ємних частин культури тогочасних Чернівців. Професійна діяльність М. Премінгера опосередковано вплинула на майбутнє передання через кінематограф буковинського права у класичному американському кінематографі.

Завдяки діяльності сім’ї Премінгерів, зокрема передачі принципів буковинської толерантності та правової культури через кінематограф, американське суспільство середини ХХ століття отримало потужний вплив на формування більш відкритого, гуманного та справедливого підходу до соціальних питань.

Література:

- «Класик золотої епохи Голлівуду». Муніципальна бібліотека ім. А. Добрянського. URL : <http://dobrabiblioteka.cv.ua/ua/news?id=1225821>
- Hirsh F. Otto Preminger : the man who would be king. New York : Alfred A. Knopf. 2007. 600 p.
- Constantin Ungureanu: Mittelschulen und höhere Lehranstalten in der Bukowina vor 1918. In: Markus Winkler (Hg.): Partizipation und Exklusion. Zur Habsburger Prägung von Sprache und Bildung in der Bukowina 1848 – 1918 – 1940 (Veröffentlichungen des Instituts für deutsche Kultur und Geschichte Südosteuropas e. V. an der Ludwig-Maximilians-Universität München (IKGS), 132). Regensburg 2015, S. 115–128. URL : <https://www.bukowina-portal.de/de/ct/279>
- Jahresbericht des k. k. Ober-Gymnasiums in Czernowitz. Veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1897/98 von Heinrich Klausner, k. k. Schulrath und Gymnasial-Director. Czernowitz, 1898. 87 p.
- Grodziski Stanislaw. Sub auspiciis imperatoris. Cracow Studies of Constitutional and Legal History. 2008. Volume 2. pp. 207-212.
- Rozporządzenie Ministra Wyznań i Oświaty z 27 sierpnia 1888 r., l. 17 291. Por.: Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych opracowany przez Jerzego Piwockiego, wyd. II, t. VI, Lwów 1913, s. 831.
- Chris Fujiwara. The World and Its Double: The Life and Work of Otto Preminger. Faber and Faber Inc. New York. 2008. 461 p.
- AFI's 10 Top 10. Courtroom drama. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/AFI's_10_Top_10 (date of access: 18.01.2026).
- Anatomy of kill. IMDb. URL : <https://www.imdb.com/title/tt0052561/> (date of access: 18.01.2026).
- Brust Richard. "25 Greatest Legal Movies". *American Bar Association Journal*. Retrieved February 24, 2012. URL : https://www.abajournal.com/#google_vignette
- Dawn B. Sowa. Forbidden Films: Censorship Histories of 125 Motion Pictures. Checkmark Books. 2001. 368 p.

Krainii P., Sarybaieva G., Diachuk M. Bukovyna law and Hollywood: the influence of Markus Preminger on American cinema

Summary. The Law Faculty of Chernivtsi National University has a unique and multifaceted history. Established as one of the first faculties of Franz Joseph University in 1875, it has trained many generations of scholars, prosecutors, judges, and public servants. The names of Joseph Schumpeter, Eugene Ehrlich, Hans Gross, and Karl Hiller are known throughout the world, and their lives and professional development are closely linked to the Bukovina law school. The law school established in Bukovina not only met the Austro-Hungarian Empire's need for qualified lawyers to work in government agencies, but also spread cultural values far beyond its borders. The Bukovinian worldview continued to spread even after the empire collapsed. A large number of graduates of the faculty proved themselves in relevant positions not only within Austria-Hungary, but also far beyond its borders. The secret to the recognition of the Bukovinian law school was that the city of Chernivtsi and the entire region were multicultural, where representatives of the intelligentsia with different views often found common ground in discussions. The legal community was also one of the drivers of the social debate at the time.

One of the graduates of the law faculty during the Austrian period was Markus Preminger. His unique life story, reminiscent of a Hollywood script, tells of a man who, despite difficult and sometimes insurmountable circumstances, became one of the best lawyers in Chernivtsi in the first decade of the 20th century. Jewish by origin and a lawyer by vocation, his highest professional recognition came with his appointment to a senior position in the General Prosecutor's Office of Austria-Hungary. His influence on his sons, Otto and Ingo, was enormous. In addition to creating the right conditions for their development, his long stay in Bukovina also influenced the future Hollywood

director Otto Preminger's intolerance of any violations or restrictions of human rights. His films from the mid-1940s and early 1950s are now recognized as Hollywood classics. While more than one biographical book has been published about director Preminger and dozens and hundreds of interviews with Hollywood stars of the time have been devoted to him, we do not know much about his father, Marcus Preminger. We have researched archival materials from the Scientific Library of Yuri Fedkovych Chernivtsi National University, Otto Preminger's biographies, and documents from the Military

Archives Department of the Austrian State Archives. The study of the above sources allowed us to trace the influence of legal, cultural, and social values that were formed in Bukovina during the Austro-Hungarian period and reflected in Hollywood cinema. Marcus and Otto Preminger played an important role in this.

Key words: Austro-Hungarian Empire; Franz Joseph University; Bukovinian law; Bukovinian tolerance; General Prosecutor's Office of Austria-Hungary; Hollywood; Marcus Preminger, Otto Preminger.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 15.01.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 04.02.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 23.03.2026